

Význam a úloha dopravy a jej logistiky pre zvyšovanie úrovne cestovného ruchu v kontexte vývojových trendov a očakávaných postkrízových ozdravných procesov

The importance and its role of transport and logistics for the upgrading of tourism in the context of developments and the expected post-crisis recovery process

Jana Horodníková¹, Radim Rybář²

Abstrakt

Príspevok pojednáva o úlohe dopravy v odvetví cestovného ruchu, pričom sa snaží hodnotiť túto problematiku v kontexte špecifik Slovenskej republiky vo vzťahu k ekonomicko-hospodárskemu vývoju v oblasti v časovom rámci posledných niekoľko rokov reflektujúc tak nástup ekonomickej krízy. Pri analýze boli brané do úvahy logistické aspekty dopravy v cestovnom ruchu, využívajúc nástroje operačnej analýzy, ktorá na zvolenom príklade ilustruje kvalitatívne dopady úrovne dopravy ako celku na úroveň turizmu. Príspevok v neposlednom rade poukazuje na potenciál konsolidačných procesov pre ozdravenie a extenziu foriem a merítka cestovného ruchu u nás.

Kľúčové slová: logistika, telematika, modelovanie, cestovný ruch

Key words: logistics, telematics, modeling, tourism

Úvod

V turisticky vyspelých krajinách poskytovatelia služieb cestovného ruchu reagujú na rastúcu konkurenciu tendenciami k združovaniu. Tieto snahy väčšinou ústia vo vytváraní spoločných organizácií, ktoré majú zaistiť efektívnejšie riadenie ponuky a dopytu v príslušnej turistickej destinácii. Aktivity, ktoré sú realizované, obvykle neslúžia len na rozvoj cestovného ruchu, ale plnia radu ďalších funkcií pre miestnych obyvateľov príslušnej destinácie alebo regiónu, ako je napríklad tvorba a udržanie pracovných príležitostí, rozvoj vidieckych oblastí, starostlivosť o krajinu, či zvyšovanie kvalifikácie.

1 Logistika prepravy v turizme

Fungovanie cestovného ruchu úzko súvisí so všetkými druhmi dopravy. Existuje mnoho definícií cestovného ruchu, ale všetky naznačujú úzky vzťah s dopravou a zhodujú sa v tom, že ide o súhrn činností, ktoré sú založené na aktívnom pohybe a pobyte ľudí, orientovaných či na poznávanie prírodných a kultúrno-historických pomerov navštevovaných oblastí, na odpočinok, alebo na regeneráciu a rozvíjanie fyzického zdravia. V cestovnom ruchu sa využívajú všetky druhy dopravy, t.j. cestná, železničná, letecká a vodná (riečna a námorná). V období 2009 až 2011 bola platobná bilancia SR pre dopravu a cestovný ruch nasledovná, (tab.1).

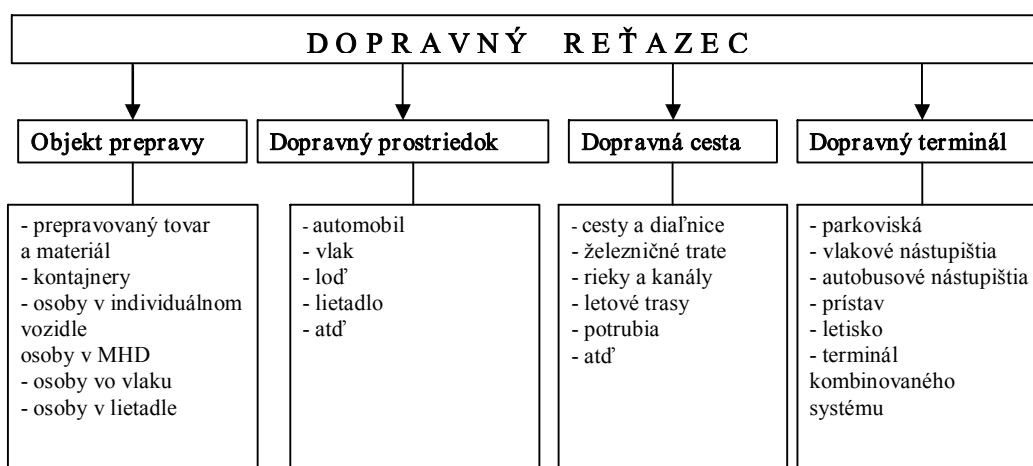
¹ Ing. Jana Horodníková, PhD., Ústav Geoturizmu, F BERG, TU v Košiciach, Park Komenského 19, 040 01 Košice, jana.horodnikova@tuke.sk

² Doc. Ing. Radim Rybář, PhD., Ústav Podnikania a manažmentu, F BERG, TU v Košiciach, Park Komenského 19, 040 01 Košice, radim.rybar@tuke.sk

	Platobná bilancia SR - 2011			Platobná bilancia SR - 2010			Platobná bilancia SR - 2009		
	Inkasá	Platby (-)	Saldo	Inkasá	Platby (-)	Saldo	Inkasá	Platby (-)	Saldo
	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR	mil. EUR
TOVAR	46 797,9	44 598,6	2 199,3	48 791,0	48 653,5	137,5	39 721,2	38 775,1	946,1
SLUŽBY	3 814,6	4 256,1	-441,4	4 397,1	5 140,7	-743,6	4 341,7	5 367,8	-1 026,2
Doprava	1 209,0	1 232,2	-23,2	1 348,0	1 417,7	-69,7	1 345,0	1 249,9	95,1
Cestovný ruch	1 443,0	1 324,6	118,4	1 684,7	1 470,7	214	1 674,5	1 504,1	170,4
Iné služby celkom	1 162,6	1 699,3	-536,7	1 364,4	2 252,3	-887,9	1 322,2	2 613,8	-1 291,6

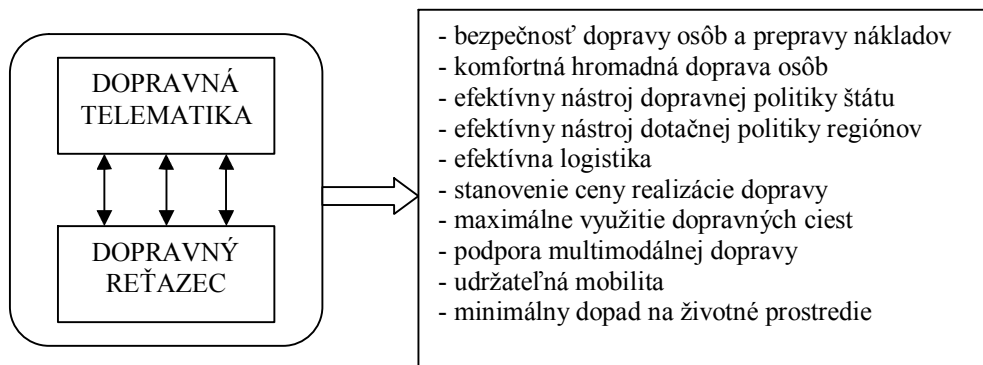
Tab 1.: Platobná bilancia SR, v období 2009-2011

Pre popis dopravnej logistiky v cestovnom ruchu a pre názornosť je na nasledujúcom obrázku Obr. 1. zobrazený jeho princíp.

Obr. 1.: Prepravno-dopravný reťazec pre odvetvie cestovného ruchu

Tento prepravno-dopravný reťazec poslúži nielen na popis dopravnej logistiky ale aj na definovanie dopravnej telematiky, ktorá musí byť zabezpečená pri takomto type činností. Pod dopravnou telematikou sa rozumie informačná a telekomunikačná podpora dopravného procesu. Správna implementácia dopravnej telematiky musí vychádzať z detailnej analýzy súčasnej dopravnej situácie a stanovenia jasných cieľov (dopravná politika mesta, regiónu, štátu). Potom je možné využívať nástroje dopravnej telematiky pre realizáciu týchto cieľov. Spojením dopravného reťazca s telematikou sa označuje ako ITS, tzn. inteligentné dopravné služby. Výsledkom prepojenia jednotlivých subsystémov dopravnej telematiky vznikne informačný dáždík nad dopravou, ktorý umožní nasadiť rovnaké riadiace nástroje pre toto sieťové odvetvie, Obr. 2..

Obr. 2.: Väzba dopravnej telematiky a prepravno-dopravného reťazca

Pre logistiku cestnej dopravy existujú systémy, ktoré sú zamerané na optimalizáciu prepravných tras a časov a na zníženie nákladov na dopravu. To môže prispieť k skvalitneniu distribučných služieb zákazníkom, k zlepšeniu riadenia a plánovania logistických procesov, k optimalizácii vozového parku, sledovaniu vozidiel a podobne. Logistika v osobnej doprave zahŕňa prognózovanie, plánovanie, organizáciu, operatívne riadenie a následnú kontrolu všetkých činností medzi subjektmi vstupujúcimi do prepravného procesu na strane ponuky. Takto sa vytvárajú predpoklady pre zabezpečenie dostatočne rýchlej, spoľahlivej, pohodlnej a bezpečnej prepravy cestujúcich a ich batožiny za primeranú cenu pri využití spolupráce medzi všetkými dopravnými subsystémami. Logistický reťazec v osobnej preprave zahŕňa okrem procesu vlastného premiestnenia aj čakacie doby v termináloch, presuny pri prestupovaní, dopravu na začiatok a z koncového miesta dopravy a tiež získanie informácií o doprave a nákup dopravnej ceniny.

Na druhej strane doprava plní aj inú funkciu a to ako pridružená činnosť k priemyselnej výrobe, ktorá na Slovensku v rokoch 2010 a 2011 dosiahla úroveň naznačenú v tabuľkách,

Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK	Merná jednotka	2011												rok
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
DOPRAVA A SKLADOVANIE	mil. Eur	448,3	495,8	569,9	532,2	544,1	534,9	517,3	515,6	552,7	549,3	544,5	534,1	6 338,8
	index	107,4	112,5	116,5	111,2	114,1	107,2	103,4	111,7	109	103,4	108,6	109	109,4
v tom:														
pozemná doprava a doprava potrubím	mil. Eur	247,8	277,5	319,2	302,5	300,9	303,1	285,2	282,4	304,2	300,5	297,5	289,7	3 510,6
	index	105,9	112,6	120,8	114,1	113,1	112	106,5	113,1	110,8	107,1	110,6	111,9	111,5
	mil. Eur	3	2,8	3,1	2,8	6,9	4,6	3,1	2,4	3	3,7	3,4	2,7	41,4
vodná doprava	index	125,1	126,8	112,5	58,9	196,2	165,6	91	58,2	78,8	101,7	75,5	97,5	102,2
	mil. Eur	3,5	2,7	4,5	4,4	5,1	7,4	8,5	11,8	7,4	6,3	4,3	5,9	71,8
letecká doprava	index	27,6	192,1	233,6	151,1	93,6	314,5	256,3	430,9	288	40,6	178,6	220,1	128,2
	mil. Eur	151,5	174,6	200,4	181,8	191,7	180	184,7	181,5	197,5	196,1	196,2	193,6	2 229,5
skladové a pomocné činnosti v doprave	index	117,4	113,6	112,6	108,4	116,8	97,2	96,8	106,2	104,2	102,2	105,5	104	106,5
	mil. Eur	42,6	38,2	42,8	40,8	39,5	39,8	35,8	37,4	40,6	42,7	43,1	42,1	485,6
poštové služby a služby kuriérov	index	107,9	103,5	101	106,8	105	104,7	102,9	109,8	111,4	108	108,4	107,5	106,3

Tab 2.: Štatistická klasifikácia ekonomických činností SR za rok 2011 tab 2,3..

Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK	Merná jednotka	2011												rok
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
DOPRAVA A SKLADOVANIE	mil. Eur	448,3	495,8	569,9	532,2	544,1	534,9	517,3	515,6	552,7	549,3	544,5	534,1	6 338,8
	index	107,4	112,5	116,5	111,2	114,1	107,2	103,4	111,7	109	103,4	108,6	109	109,4
v tom:														
pozemná doprava a doprava potrubím	mil. Eur	247,8	277,5	319,2	302,5	300,9	303,1	285,2	282,4	304,2	300,5	297,5	289,7	3 510,6
	index	105,9	112,6	120,8	114,1	113,1	112	106,5	113,1	110,8	107,1	110,6	111,9	111,5
vodná doprava	mil. Eur	3	2,8	3,1	2,8	6,9	4,6	3,1	2,4	3	3,7	3,4	2,7	41,4
	index	125,1	126,8	112,5	58,9	196,2	165,6	91	58,2	78,8	101,7	75,5	97,5	102,2
letecká doprava	mil. Eur	3,5	2,7	4,5	4,4	5,1	7,4	8,5	11,8	7,4	6,3	4,3	5,9	71,8
	index	27,6	192,1	233,6	151,1	93,6	314,5	256,3	430,9	288	40,6	178,6	220,1	128,2
skladové a pomocné činnosti v doprave	mil. Eur	151,5	174,6	200,4	181,8	191,7	180	184,7	181,5	197,5	196,1	196,2	193,6	2 229,5
	index	117,4	113,6	112,6	108,4	116,8	97,2	96,8	106,2	104,2	102,2	105,5	104	106,5
poštové služby a služby kuriérov	mil. Eur	42,6	38,2	42,8	40,8	39,5	39,8	35,8	37,4	40,6	42,7	43,1	42,1	485,6
	index	107,9	103,5	101	106,8	105	104,7	102,9	109,8	111,4	108	108,4	107,5	106,3

Tab 2.: Štatistická klasifikácia ekonomických činností SR za rok 2011

Štatistická klasifikácia ekonomických činností SK	Merná jednotka	2010												rok
		1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	
DOPRAVA A SKLADOVANIE	mil. Eur	417,6	440,7	489,2	478,6	476,8	499	500,2	461,6	506,9	531,3	501,6	489,8	5 793,20
	index	102,5	95,7	112	110,6	110,7	111,2	103,2	99,6	106,3	112	107,3	114,6	107,1
v tom:														
pozemná doprava a doprava potrubím	mil. Eur	234	246,6	264,3	265,1	266,1	270,6	267,8	249,7	274,6	280,5	269	258,9	3 147,20
	index	101,6	98,7	109,7	111,9	108,9	114,1	109,5	104,9	108	108,3	105	111,8	107,7
vodná doprava	mil. Eur	2,4	2,2	2,8	4,7	3,5	2,8	3,4	4,1	3,8	3,6	4,5	2,8	40,5
	index	73,3	60,2	121,5	164	129,2	89,6	84,2	113,4	113	89,4	119,1	110,1	103,4
letecká doprava	mil. Eur	12,7	1,4	1,9	2,9	5,4	2,4	3,3	2,7	2,6	15,6	2,4	2,7	56
	index	54,6	5	9,8	14,4	21,5	6,9	5,5	5,9	14	136,4	20,9	104,9	18,6
skladové a pomocné činnosti v doprave	mil. Eur	129	153,6	177,9	167,7	164,2	185,3	190,8	170,9	189,4	192	185,9	186,2	2 093,00
	index	113,1	106,5	131	121,5	129,7	132,6	134,8	117,3	114,7	119,2	116,8	122,9	121,5
poštové služby a služby kuriérov	mil. Eur	39,5	36,9	42,4	38,2	37,6	38,1	34,8	34,1	36,5	39,6	39,8	39,2	456,6
	index	108,8	106,2	109,8	109,7	117	109,1	101,7	116,1	102,2	101,6	108,3	100,2	107,3

Tab 3.: Štatistická klasifikácia ekonomických činností SR za rok 2010

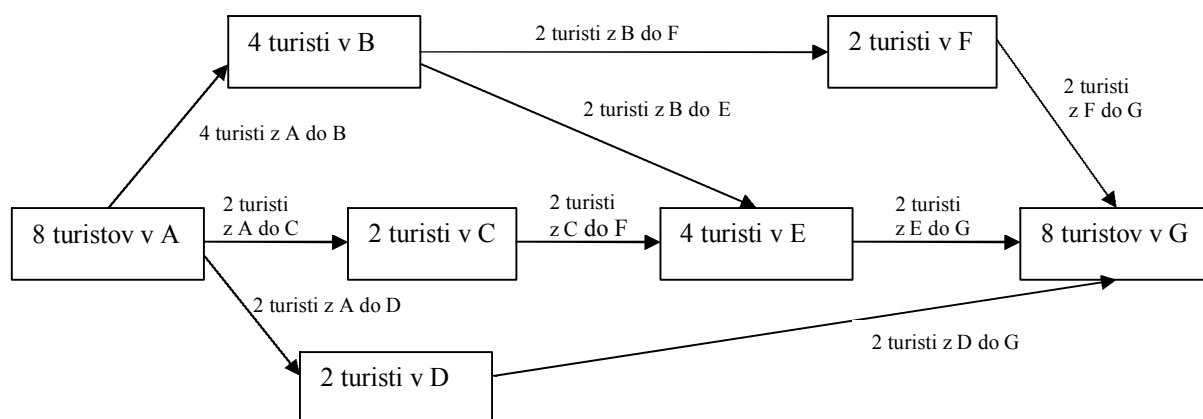
2 Schéma logistického reťazca

Z logistického pohľadu sa organizovanie zájazdov chápe ako optimalizačná úloha rôzneho typu a zložitosti, ktorá sa dá znázorniť logickými grafmi.

Tie najjednoduchšie sú vhodné na organizovanie hromadnej turistiky, kde cieľom organizátora (cestovnej kancelárie, touroperátora) je prepraviť účastníkov čo najrýchlejšie, najjednoduchšie (bez prestupovania a čakania) a cenovo najvýhodnejšou dopravnou trasou zvolenými dopravnými prostriedkami z východiskovej do cieľovej lokality.

Tie zložitejšie modely zodpovedajú individuálnemu cestovnému ruchu, nakoľko dovoľuje rešpektovať rôzne požiadavky zákazníkov. Preto už ani dnes nie je ničím výnimočné, že turista je skúsený v cestovaní a stále viac sa podieľa na organizovaní svojich ciest s dôrazom na pomer kvalita a cena. Operačná analýza umožňuje modelovať prirodzene vznikajúce neštandardné procesy, optimalizovať a prispôbovať ich vonkajším aj vnútorným podmienkam a dosahovať stanovené ciele pri racionálnom vynaložení času. Súčasný turista kladie veľký dôraz na zdravie, čo ovplyvňuje výber destinácie. Preto rastie popularita aktívnych dovolení a dopyt po wellness produktoch, fitness centrách a kúpeľných pobytoch.

Aby sme si bližšie objasnili základnú myšlienku metód, predstavme si jednoduchý „turistický projekt“. V mieste A je skupina ôsmych turistov, ktorí chcú po skupinách prejsť miestami B,C,D,E,F s cieľom stretnúť sa v mieste G. Rozdelenie tras si znázornili na obrázku, Obr. 3.

Obr. 3.: Rozdelenie tras a skupín pre „turistický projekt“

Medzi miestami A a G existujú štyri cesty, po nich skupiny idú. Sú to:

- C_1 : A-B-F-G, t.j. 3 – 2 – 1
- C_2 : A-B-E-G, t.j. 3 – 5 – 1
- C_3 : A-C-E-G, t.j. 2 – 4 – 1
- C_4 : A-D-G, t.j. 1 – 6 (hod)

Jednotlivým skupinám idúcich po týchto cestách bude pochod z miesta A do miesta G trvať celkom: 6 hod (C_1), 9 hod (C_2), 7 hod (C_3), 7 hod (C_4). Najdlhšia a teda kritická cesta je druhá cesta, ktorá zároveň určuje celkovú dobu trvania tohto turistického projektu. Predstavuje 9 hodín. Po určení kritickej cesty v grafe (obr. 3), prichádza na rad úsudok organizátora, ktorý môže niektoré z činností na kritickej ceste, ktoré boli prípadne naplánované za sebou, naplánovať súbežne, alebo skrátiť trvanie niektorých činností a tak získať časové rezervy na iné doplnkové aktivity a podobne.

Takto vypracovávané, alebo posúdenie už existujúcich prepravných tratí, a služieb s tým spojených, aplikovaných na špecifické situácie, ktoré musia byť riadené v časovej nadväznosti, má svoj význam pre zvyšovanie dopytu po špeciálnych produktoch, v súčasnosti obľúbené prvky umenia, kultúry a histórie, ale aj lepšie a tvorivejšie poskytovanie informácií a nových destinácií.

Záver

Logistika cestovného ruchu a to nielen na Slovensku, má veľký praktický význam, ktorý bude stále narastať, vznikáním nových foriem a druhov turizmu ale aj zvyšovaním počtu cestujúcich. Predpokladá sa, že trendy cestovného ruchu budú ovplyvnené presýtenosťou cestnej dopravy ako formy cestovania, ale aj lepšou dostupnosťou rýchlovlakov a nízkou nákladovou leteckou dopravou. Čiže destinácie v budúcnosti budú profitovať z jednoduchej a rýchlej dostupnosti. Ďalšia výrazná zmena sa bude dotýkať

dostupnosti informácií o cestovaní a produktoch cestovného ruchu a možnosti priameho objednávanía, rezervovania a platby prostredníctvom internetu, ktoré pozmenia úlohu cestovných kancelárií a agentúr čo povedie k poklesu ich významu. Pre Slovenský turizmus bude príležitosťou rozvoj vnútrozemského cestovného ruchu, ktorého súčasť tvorí zväčša mestský turizmus, bude zameraný predovšetkým na historicko-kultúrny ale aj konzumný rozmer. V cestovnom ruchu porastie význam horského turizmu v destináciách, v ktorých bude hrať významnú úlohu príroda, chránené prírodné objekty a environmentálne orientované formy turizmu. Veľký dôraz budú turisti klásť na kvalitu vody v prírodných a v umelých vodných nádržiach. Rozvoj nielen vnútrozemského, ale aj horského turizmu bude podnecovať rozvoj celého sektora služieb a s tým súvisiaceho prepravno – dopravného reťazca, ako aj logistiky prepravy ale aj dopravnej telematiky. Doprava ako jeden zo subjektov cestovného ruchu sa bude aj naďalej podieľať na formovaní nášho cestovného ruchu. Teda naozaj tvorí jeho neoddeliteľnú súčasť.

Literatúra

[1] RYBÁR, P., HORODNÍKOVÁ, J.: Modelovanie procesov v geoturizme, ES F BERG, TU v Košiciach, ISBN 978-80-553-0695-7, Košice, 2011

[2] RYBÁR, P., HORODNÍKOVÁ, J.: Modelovanie objektov v geoturizme, ES F BERG, TU v Košiciach, ISBN 978-80-553-0662-9, Košice, 2011

[3] www.statistic.sk

 **LOGISTICKÝ
MONITOR**

Internetové noviny pre rozvoj
logistiky na Slovensku.

ISSN: 1336-5851